

У процесі формування лексичної компетентності на уроках української мови застосовуються методи формування лексичних умінь і навичок, які передбачають збагачення словникового запасу учнів, вироблення навичок практичної роботи зі словниками різних видів, умінь розпізнавати й аналізувати лексичні одиниці, їх синоніми, антоніми та інші лексичні засоби в тексті, доцільно поєднувати й групувати слова, стилістично виправдано вживати лексичні засоби у власному мовленні. Це такі методи: спостереження, порівняння, лінгвістичної гри, тезаурусний, лексичного аналізу, мовного коментаря, тестування, «асоціативний куш», метод лексичних вправ.

Система методів формування лексичних умінь передбачає використання рецептивних, репродуктивних, продуктивних вправ, що мають на меті читання (слухання), відтворення тексту з відомими й новими словами, різними лексичними засобами, розпізнавання їх у тексті; лексико-семантичне групування емоційно забарвлених слів за тематичним принципом; розширення синтаксичних конструкцій досліджуваними лексичними одиницями; складання словосполучень, речень, міні-текстів.

Під час формування лексичної компетентності застосовуються методи вироблення вмінь і навичок, спрямовані на розуміння й аналіз поняттєвих ознак тексту. Це методи спрямованого читання, що активізують мисленнєву діяльність учнів, спрямовують на розуміння тексту за допомогою запитань; порівняння текстів із погляду змісту, лексичного наповнення, особливостей функціонування лексичних одиниць.

Оскільки лексичні одиниці, що вивчаються на уроках, мають бути введені спочатку у відповідні мовленнєві зразки, а потім у систему мовленнєвих дій, які виконують учні в різних ситуаціях спілкування, найбільш ефективними методами навчання є метод *стилістичного аналізу тексту-зразка*, що дає змогу розкрити текстотворчі функції виучуваних лексичних одиниць, і метод *моделювання* власного висловлення, який реалізується в різного роду ситуативних вправах, що ґрунтуються на залежності змісту й мовленнєвого оформлення висловлення від мовленнєвої ситуації.

Означені методи повинні використовуватися у взаємозв'язку, взаємодоповнюючи один одного.

ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ 5-7 КЛАСІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Л. В. Галаєвська

Методика навчання діалогічного мовлення у 5-7 класах ґрунтується на таких принципах:

Принцип взаємозв'язку навчання, виховання й розвитку школярів, що передбачає чітке визначення і врахування загальних вимог до засвоєння учнями мовних і мовленнєвих знань та виховання й розвитку школярів, відповідно до змісту шкільної програми на уроках рідної мови.

Принцип функціонально-комунікативного спрямування навчання, що дасть змогу вчителю реалізувати соціальне замовлення щодо виховання особистості, здатної вільно працювати в різних галузях людської діяльності.

Принцип взаємозв'язаного розвитку усного і писемного мовлення, який передбачає почерговість усного й писемного діалогічного мовлення, без надання переваги жодній з форм.

Принцип виразності мовлення у процесі навчання наукового діалогічного мовлення означає добір таких вправ і завдань, які формували б уміння висловлюватися влучно і виразно.

Принцип комплексного підходу до процесу навчання діалогічного мовлення передбачає, що розвиток усіх видів мовленнєвої практики (говоріння, слухання, письмо) – взаємозв'язаний процес.

Принцип системного підходу означає відносну самостійність у роботі, цілеспрямованість, урахування взаємозв'язку в формуванні умінь і навичок будувати діалогічне мовлення між наступним і попереднім класами.

Принцип активного керівництва процесом навчання полягає в тому, що формування комунікативних здібностей учнів повинно бути під постійним контролем учителя, спрямовуватись у потрібне русло. Учитель повинен вимогливо ставитися до власного мовлення, демонструвати високий рівень культури спілкування, тим самим створювати комфортне й привабливе мовленнєве середовище.

Принцип оптимізації у доборі методів, прийомів та засобів навчання учнів діалогічного мовленню передбачає добір найефективніших шляхів, які забезпечують свідомість у побудові діалогічного мовлення.

Керуючись цими принципами, учитель повинен розвивати діалогічне мовлення, формувати в учнів уміння розмірковувати, порівнювати, аналізувати, узагальнювати, розвивати творче мислення, пам'ять, спонукати учнів до гармонійного спілкування на уроках української мови.

Завдання вчителя – навчити учнів вільно володіти діалогічним і монологічним мовленням, емоційно-експресивними засобами, постійно дбати про мовленнєву досконалість. Це одне з першочергових і актуальних завдань учителя-словесника у системі шкільної мовної освіти.